

Stichting Hortus Alkmaar

Jaarverslag 2019

Algemeen

Het bestuur kijkt terug op een enerverend jaar waarin veel veranderingen ten goede hebben plaatsgevonden. De belangrijkste hierbij zijn het realiseren middels fondsenwerving en het aantrekken van leningen van voldoende middelen om het essentiële deel van Hortus Alkmaar, inclusief de gebouwen, aan te kopen. Tevens zijn we in staat geweest om het lang op de loer liggende risico van het met pensioen gaan van een aantal sleutelmedewerkers op te vangen door nieuw jong enthousiast bloed ter vervanging te vinden. Tevens zijn we erin geslaagd om ondanks een enorme financiële tegenslag een uitstekend resultaat te realiseren.

In 2019 heeft het bestuur de statuten van de stichting aangepast. De omschrijving van de doelstellingen is hierbij vereenvoudigd zonder de feitelijke inhoud kracht aan te doen. Tevens is opgenomen dat het bestuur een raad van Advies kan instellen. De taken en bevoegdheden van deze raad zijn omschreven. Het aantal malen dat een bestuurslid kan worden herbenoemd is met 1 periode ingekort.

Bestuur

Het bestuur werd gevormd door:

naam	functie	aftreden	herbenoembaar
J.F.N. (Hans) Cornelisse	voorzitter	2020-07-03	Ja
E.H. (Erik) ten Winkel	penningmeester	2021-04-01	Ja
S. (Suzanne) Glorie	algemeen, communicatie & pr	2021-05-01	Ja
P. (Petra) van Ollefen	algemeen, juridische zaken	2020-12-01	Ja
Vacature	fondsen- en sponsorwerving		

Er is een vacature voor een bestuurslid die meer gewicht moet gaan geven aan het uitbreiden van onze bedrijfssponsors. Tot nu toe kon deze plaats niet ingevuld worden.

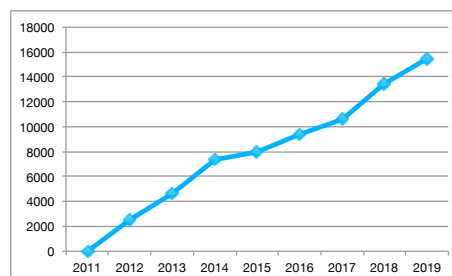
Klanten

Bezoekers

Het aantal bezoekers laat over de jaren en gestage toename zien. Hier zijn we ontzette blij mee, te meer dat veel van de 'groene bestemmingen' in de omgeving, waarmee we samen werken, een stabilisatie laten zien.

Zonder dat we daar onderzoek naar hebben gedaan nemen we aan dat de reden ligt in het meer naar buiten treden van Hortus Alkmaar en de toegenomen aandacht in de media. We eindigden dit jaar met circa 15.000 bezoekers waarbij het zwaartepunt uiteraard in de zomer ligt.

Er is besloten in 2020 te registreren waar onze bezoekers vandaan komen.

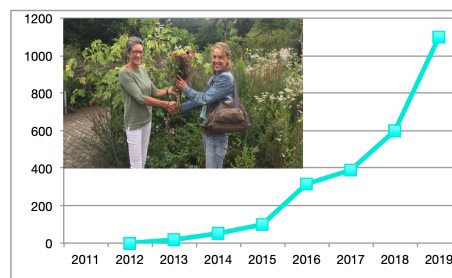

Figuur 1: Ontwikkeling aantal bezoekers

Vrienden

We zaten er al een tijdje op te wachten, de duizendste vriend. Begin augustus werd dit de 1000ste vriendin (zie foto inzet). Bij aanvang van 2018 hadden we nog circa 300 vrienden en eind 2018 circa 600, dus de toename is hard gegaan. Dit komt onder andere omdat er meer aandacht is vanuit de kassamedewerkers om mensen vriend te maken en middels onze nieuwsbrief, die we ondertussen aan circa 5000 abonnees maandelijks toesturen, oproepen gedaan worden.

We sloten het jaar af met iets meer dan 1100 vrienden.

Figuur 2: Ontwikkeling aantal vrienden

Afnemers plantmateriaal

In 2019 hebben we een continuering gezien van de bestaande afnemers van plantmateriaal voor het homeopathische en phytotherapeutische marktsegment. Belangrijke afnemers waren Remedy Bank, DHU, Pfluger, Weleda, Biohorma.

Het Duitse Pfluger was dit jaar in dit segment een nieuwe klant. Tevens is er via een tussenpersoon een nieuwe Amerikaanse klant voor het leveren van basismateriaal voor Bach Bloesem remedies.

In het hart van de zomer kregen we het reeds voorziene bericht dat de Remedy Bank, die al sinds de start van Stichting Hortus Alkmaar een belangrijke afnemer van plantmateriaal was, haar faillissement aan ging vragen als gevolg van het dichtdraaien van de geldkraan door de belangrijkste investeerder.

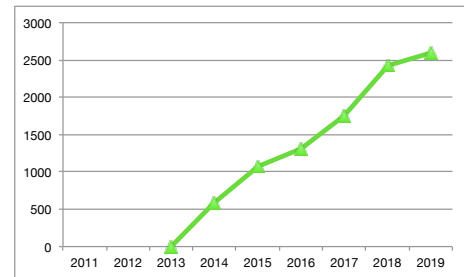
De levering van zaden via de webshop aan met name particulieren groeit. Halverwege het jaar hebben we de prijzen in dit segment met circa 40% verhoogd.

Educatie

In 2019 is het project Natuurgids Alkmaar, dat we in opdracht van de Gemeente Alkmaar uitvoeren, voor een periode van 3 jaar verlengd. Natuurgids Alkmaar brengt natuureducatie naar de Alkmaarse basisscholen.

Het concept van Natuurgids Alkmaar is tevens geschikt voor andere gemeenten. Er zijn reeds een aantal omliggende gemeenten voor dit concept geïnteresseerd geraakt.

In 2019 is tevens het project Steenbreek voor de Gemeente Alkmaar van start gegaan en is het eerste jaar naar tevredenheid afgerond. Het ligt in de lijn der verwachting dat dit project nog voor 4 jaar wordt gecontinueerd.

Figuur 3: Educatie aan schoolkinderen BSO

Sponsors

Het aantal sponsors, klein en groot is in 2019 toegenomen.

Het meest in het oog springend hierbij is het Amerikaanse doTERRA die ons met een substantieel bedrag gaat sponsoren om in het verlengde van natuureducatie voor kinderen faciliteiten en cursussen te ontwikkelen.

Subsidies

Voor het eerst heeft de gemeente Alkmaar een subsidie toegekend aan Hortus Alkmaar. Deze subsidie is bedoeld om gedurende een periode van drie jaar inkomsten te compenseren als gevolg van het verdwijnen van 5.000m² productietuin.

Menselijk kapitaal

Personeel

Een tweetal tuinmedewerkers die al ruim 30 jaar bij de tuin betrokken waren zijn in oktober bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd afgezwaaid. We zijn in staat geweest om fantastische jongere vervangers voor hen te vinden. Beide afzwaaiers blijven overigens als vrijwilliger en adviseur betrokken bij Hortus Alkmaar.

Met het nieuwe personeel zijn veel van de jarenlange ingesleten gewoonten verdwenen. Dat resulteert in een meer op het publiekgerichte visie voor de tuin. Veel onnodige zaken zijn opgeruimd. Veel nieuwe inzichten en plannen zijn ontstaan. Een aanvang daarmee is gemaakt en deze zullen in 2020 worden voortgezet.

Er waren in 2019 vijf betaalde medewerkers in dienst. Het aantal FTE bedroeg 2,7. (In 2020 vijf betaalde krachten en 2,6 FTE)

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn een uitermate belangrijke kurk waarop Hortus Alkmaar 'drijft'. Eind 2019 waren 108 vrijwilligers werkzaam bij Hortus Alkmaar. Mede door de verjonging van het personeel hebben we gedurende de laatste maanden van het jaar gemerkt dat er een nieuw soort energie in onze populatie is gekomen. We krijgen, mede door het enthousiasme van onze medewerkers en de media-aandacht, veel meer mensen die een vrijwilligers functie ambiëren. Een zeer beperkt deel van de vrijwilligers krijgt een vrijwilligersvergoeding.

IVN-rondleiders

Een groep van ruim tien IVN opgeleide natuur rondleiders heeft ook dit jaar weer belangeloos rondleidingen verzorgd in de hortus. Deze groep is maandelijks bijgepraat door onze collectiebeheerder over wat er in de tuin weer allemaal te zien is.

Stagiairs

Er zijn in 2019 diverse stagiairs actief geweest in Hortus. Kortdurende stages van enkele weken tot stages van 6 maanden. Ook voor 2020 zijn er al diverse afspraken met stagiairs gemaakt.

Media

Fondsenwerving

Geregeld kwamen er in de media updates over de fondsenwerving die in 2018 is gestart. De media-aandacht is positief over Hortus.

Hortus Penning

In 2019 hebben we een Hortus-penning gemaakt naar een bronzenmodel uit de 18de eeuw dat gebruikt werd als toegang tot de Medische Hortus van Alkmaar. Het eerste exemplaar is met veel publieks- en media-aandacht uitgereikt aan Piet Bruinooge, burgemeester van Alkmaar.

Het is de bedoeling dat deze penning voortaan wordt uitgereikt aan mensen die naar inzicht van het bestuur een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan Hortus Alkmaar.

Politiek

Gedurende 2019 is er nauw overleg geweest met B&W van Alkmaar. Naast een aantal bezoeken van de burgemeester hebben ook twee wethouders bezoeken met bijbehorende media-aandacht afgelegd. De gedeputeerde van de provincie Noord-Holland voor o.a. Natuur en Landschap heeft een werkbezoek afgelegd.

Biodiversiteit

Er is in juni een rapport opgesteld waarin de het voorkomen van diverse soortgroepen over de laatste 10 jaar op Hortus terrein zijn samengebracht. Niet alle groepen organismen zijn even goed onderzocht maar we krijgen op deze wijze wel inzicht in de biodiversiteit van dit groene gebied.

In de periode van 2010 tot heden zijn in totaal 1186 inheemse organismen aangetroffen. Het aantal soorten is in werkelijkheid aanzienlijk hoger daar diverse groepen niet of nauwelijks zijn onderzocht.

Daarnaast zijn er momenteel nog 521 niet inheemse plantensoorten, die tot de collectie behoren, in cultuur, waardoor Hortus Alkmaar domein is voor tenminste 1710 soorten.

Naast de inheemse planten (476) en cultuurplanten (556) zijn de zoogdieren (17), vogels (134), amfibieën (5), mossen (69), bijen (40), libellen (18), dag- (25) en nachtvlinders (217), lieveheersbeestjes (14), wantsen (20) en sprinkhanen (3), redelijk tot goed onderzocht.

Tot de minder goed onderzocht groepen horen de paddenstoelen, cicaden, dansmuggen, haften, kevers, kreeftachtigen, mineervliegen, spinnen, vliegen, zweefvliegen, wespen, vissen, slakken en wormen.

Er komen ten minste 127 soorten voor die te boek staan als zeldzaam tot zeer zeldzaam.

Tevens zijn er 20 soorten die volgens de IUCN-normen voor de rode lijst kwetsbaar, bedreigd of ernstig bedreigd zijn.

In januari hebben mossenspecialisten geconstateerd dat Hortus Alkmaar de meest mossenrijke plek van Alkmaar is. Met meer dan 60 verschillende soorten heeft Hortus Alkmaar een grotere biodiversiteit aan mossen dan de Alkmaarderhout en de Rekerhout.

De meest opmerkelijke waarnemingen van soorten in 2019 waren de zeldzame Voorjaarskluijfszwam (een paddenstoel, met een tweede vindplaats in Noord-Holland) en de Weidebeekjuffer, een libellensoort die voornamelijk in oostelijk en zuidelijk Nederland voorkomt. Deze soort was 1 maal eerder in Noord-Holland waargenomen. Aangezien we deze soort een aantal malen in de omgeving hebben waargenomen zou dit erop kunnen wijzen dat de soort zich heeft gevestigd.

Publieksactiviteiten

In 2019 organiseerden wij zelf, of in samenwerking, een groot aantal activiteiten. Onderstaand is daar een greep uit.

Opendagen

Gedurende het jaar hebben wij weer een aantal open dagen (gratis toegang) georganiseerd zodat ook mensen voor wie zelfs onze lage toegangsprijs een bezwaar is de tuin kunnen bezoeken. Hier maken per jaar een paar duizend mensen gebruik van. Deze opendagen zijn in een aantal gevallen geflankeerd door thema-markten.

Wandel4daagse

Ook dit jaar stelden wij voor de Alkmaarse wandelvierdaagse de tuin open voor een stukje van de route. Hierbij komen duizenden mensen door de tuin gelopen. De vroegkomers rennen door, maar de meer recreatieve lopers kunnen kennismaken met de tuin en haar geneeskrachtige planten. Een fantastische dag met onder andere muziek en massage mogelijkheden waarbij onze inkomsten komen uit de verkoop van drankjes en snacks.

Workshops

Er hebben dit jaar 79 workshops plaatsgevonden. Het ging hierbij om een breed scala, kinderworkshops, ikebana, botanische tekenen, fotografie, koken met kruiden et cetera.

Tuinontwerpen

In het kader van Operatie Steenbreek zijn voor geïnteresseerden bijeenkomsten georganiseerd waarbij men met behulp van onze tuinlieden een eigen tuinontwerp kon maken.

Schoolbezoeken

Ook dit jaar hebben weer een flink aantal bezoeken van scholen plaatsgevonden. Het Clusius College bezoekt de tuin met studenten om kennis over plantensoorten over te dragen, BSO-scholen en kinderopvang groepjes komen met een verscheidenheid aan doelen.

Beestjesdag

Een activiteit speciaal gericht op kinderen om deze kennis te laten maken met beestjes. Met behulp van aquaria, composthoop-wroeten, hommels-aaien en microscopen laten we kinderen kennismaken met allerlei wonderlijke diertjes. Ook de ouders leren mee en durven zelfs hommels te aaien.

Rondleidingen

Gedurende de zomer organiseren we zondagochtend rondleidingen die over het goed bezocht worden.

Er zijn een aantal avondrondleidingen gegeven die ook goed bezocht werden.

We hebben een kinderspeurtocht ontwikkeld waarbij kinderen voorzien van een rugzakje met potjes, loepje en dergelijk allerlei opdrachten kunnen uitvoeren

Voor de nog jongere kinderen was er ook dit jaar de gelegenheid om als kabouter onderzoek in de tuin te doen.

Verder zijn er door het jaar heen een groot aantal rondleidingen op afspraak gehouden.

Groene route

Ook dit jaar deden wij mee in de Groene Route waarbij 24 tuinen tezamen een programma opstellen, reclame maken en op een aantal dagen in het jaar een route vormen. In 2019 waren dit een zevental evenementen.

Muziekvoorstellingen

In juni is in samenwerking met de Alliance Française Alkmaar en Centrum voor de kunsten Artiance een Fête de la Musique georganiseerd. Hierbij traden een tiental muziekgroepen op verspreide plekken in de tuin op. Het is de bedoeling dat dit eerste Fête gecontinueerd gaat worden in 2020.

Evenals in voorgaande jaren is er in augustus weer een zomerconcert van de International Holland Music Sessions uitgevoerd. Hierin brachten Constantin Siepermann (cello), Noriko Yabe (piano), Viktor Yuandong Mattsson (piano) muziek van Frédéric Chopin, György Ligeti, Ludwig van Beethoven, Niccolò Paganini. Het blijkt dat de uitvoeringen in onze ambiance zeer worden gewaardeerd en het is dan ook de bedoeling van TIHMS om het aantal uitvoeringen in 2020 uit te breiden.

Dag van de wetenschap

Aan de dag van de wetenschap hebben we ook dit jaar weer meegedaan met allerlei publieksactiviteiten en een lezing over biodiversiteit.

NLdoet

Ook dit jaar deden we mee aan de landelijke Oranjefonds | NLdoet dag waarbij een flink aantal mensen en bedrijven ons een handje kwam helpen met een veelheid van klussen.

Nacht van de nachtvlinder

Hartje nacht, tijdens de landelijke nachtvlindernacht, is met behulp van experts een herinventarisatie van de nachtvlinders in Hortus uitgevoerd. Middels oproepen in media is hierbij publiek uitgenodigd. Gedemonstreerd is hoe nachtvlinders geïnventariseerd worden en is uitleg gegeven over soort herkenning aan het verschenen publiek.

IJsvogels

Ook dit jaar hebben de ijsvogels weer in Hortus gebroed en een aantal jongen grootgebracht. Onze ijsvogels, met de goede mogelijkheid om ze vanuit de observatie-hut te bekijken en te fotograferen, hebben ook dit jaar weer een groot aantal mensen vanuit heel Nederland getrokken. Voor kinderen is het een extra speciale ervaring om deze blauw-oranje vogels met een on-Nederlandse uitstraling van zo dichtbij te kunnen zien.

Heksenrondleiding

Tijdens een heksenrondleiding maakt de bezoeker kennis met de historie en toepassing van een groot aantal planten die in verband werden gebracht met magie en heksen. Een groot deel van deze planten heeft een geneeskrachtige werking en aan de hand van voorbeelden is uitgelegd hoe de ontwikkeling van de moderne medicijnen veelal is gebaseerd op historische kennis van plantaardige stoffen.

Gedichten- en fotowedstrijd

Gedichtenwedstrijd in samenwerking met de Bibliotheek Noord-Kennemerland in het kader van de landelijke poëzie week 2020 met een groot aantal inzendingen uit heel Nederland en een aantal uit België.

Fotowedstrijd in samenwerking met de Bibliotheek Noord-Kennemerland rond het boek Winterbloei van Jan Wolkers.

Certificering

De jaarlijkse herkeuring van onze processen ten aanzien van biologische productie heeft in 2019 wederom plaatsgevonden en is gecertificeerd door SKAL.

Financieel

Het jaar 2019 is ondanks dat er ruim een halve ton moest worden afgeschreven in verband met een faillissement afgesloten met een financieel resultaat van € 86.268. Dit is een verdubbeling (101%) ten opzichte van 2018 en circa 8 maal meer ten opzichte van 2017.

De inkomsten in 2019 bedroegen € 364.034 tegen € 382.894 in 2018 (-5%). Deze afname is het directe gevolg van afschrijven van € 54.545 als gevolg van voornoemd faillissement.

De exploitatiekosten voor 2019 bedroegen € 238.661 tegen € 278.224 in 2018 (-17%).

De balanspositie is toegenomen van € 175.444 naar € 255.642 een verbetering met 46%.

Voor nadere detaillering verwijzen wij naar het financieel rapport 2019.

Vooruitzichten 2020

Hortus 2.0

Eerder gaven we hier al aan dat er een nieuw elan is ontstaan met het aantreden van jongere personeelsleden. Dat kenmerkt zich door een andere opstelling in het beheer van de tuin. Meer aandacht voor de publieke beleving en begeleiding en inzet van vrijwilligers.

De renovatie van de houten bruggen, die daar hard aan toe waren, wordt met een lading gesponsord hout en enthousiaste, hardwerkende medewerkers en -vrijwilligers aangepakt en is naar verwachting voor het begin van de lente gereed.

Middels een aantal doel-sponsors zal het Kascafé worden geüpgraded zonder dat de bestaande sfeer ontkracht wordt.

Het kantoor wordt (met minimale kosten) aangepakt om de arbeidsomstandigheden te verbeteren.

Social media

In 2020 zullen we met behulp van onder andere een HBO senior-stagiair meer aandacht gaan besteden aan het gebruik van 'social media' dan we tot nu toe hebben gedaan. Doelgroepen zullen in het onderzoek beter gedefinieerd worden en advertising wordt daarop afgestemd. We zullen een deel van het budget dat

traditiegetrouw aan papier werd besteed hiertoe in gaan zetten. Tevens zullen we hiermee effectiever het maandelijks \$10.000 Google Ads budget dat we als ANBI gesponsord krijgen van Google gaan inzetten.

Nieuwe website

De verwachting is dat we in april een volledig vernieuwde website kunnen gaan inzetten. De bouw hiervan wordt volledig in natura gesponsord door een IT-bedrijf uit de omgeving.

Grondaankoop

De gerealiseerde besparingen, toename van het aantal bezoekers en fondsenwerving heeft onze liquiditeitspositie aanzienlijk verbeterd. Samen met een aantal leningen zijn we in staat om de circa 3500 vierkante meter die essentieel zijn voor het voortbestaan van Hortus te verwerven. De verwachte levering van de grond is medio maart 2020.

Nieuwe faciliteiten

In de loop van 2019 zijn er plannen ontwikkeld voor uitbreiding en verbetering van onze faciliteiten. Hiertoe is met een ervaren kracht, werkzaam voor Koppert Cress, die zijn inzet voor een belangrijk deel pro-bono heeft uitgevoerd, een eerste schets voor een nieuw gebouw gemaakt op basis van een kasstructuur. Deze schets zal verder worden uitgewerkt en middels fondsen, sponsoring in natura en vrijwilligers inzet zullen we trachten dit in twee tot drie jaar te realiseren. Het is de bedoeling dat deze nieuwbouw naast een Oranjerie (voor onze mediterane en warm klimaat planten) met Kascafé een plaats gaat bieden aan educatieve ruimten. Het thema van de nieuwbouw haar functie is 'Huis van de Biodiversiteit'

Uitbreiding tuin

De oude productietuin van VSM (5.000m²) raakte Hortus Alkmaar kwijt omdat daar gebouwd moet gaan worden. Als compensatie kregen wij van de gemeente Alkmaar een stuk grond in de nabijheid aangeboden van circa 2.000m². Tevens hebben we een optie op een stuk grond in de nabijheid van nog eens 2.000m². Beide stukken zijn aangemeld bij de SKAL voor certificering. Aangezien de certificeringsperiode een aantal jaren duurt kunnen we daar niet eerder dan 2021/2022 gebruik van maken. Hortus Alkmaar heeft de wens een stuk aangrenzend bos (ca 6.000m²), dat van de gemeente Alkmaar is, toe te voegen aan de tuin. Hiertoe is een verkennend gesprek gevoerd met de betrokken wethouder. In de loop van 2020 wordt verder ambtelijk overleg gepleegd over een mogelijke gebruiksovereenkomst. De intentie van Hortus Alkmaar is dit verwaarloosde stuk bos geschikt te maken voor een betere publieksbeleving, de biodiversiteit te vergroten, en het op te nemen in onze educatieve ambities.

Financieel

Op dit moment zijn er goede vooruitzichten voor 2020. Uiteraard blijft het hard werken om de gestelde doelen te halen en meer diversiteit in de afkomst van onze financiële middelen te brengen.